

T. B. M. M.

Gizli Celse Zabıtları

22/23 Nisan 1340 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa
1. — ZAPTI SABİK HÜLÂSASI	456
2. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD	456
1. — <i>Lozan Muahedesi mucibince ilân olunacak affı umumiden hariç tutulacak 150 kişilik liste üzerinde müzakerat.</i>	456:462

Cilt : 8/1

44 nci İniyat, 4 nci Celse

KIRKDÖRDÜNCÜ İNİKAT

22/23 Nisan 1340 Çarşamba

DÖRDÜNCÜ CELSE

REİS : Aî Sururi Efendi

KÂTIPLER : Ragıp Bey (Zon guldak), Talat Bey (Kângır).

REİS — Efendim, 150 kişilik defterin tetkiki için celsei hafiye kabul buyuranlar el kaldırsın.. Aksi-

ni reye koyuyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Celsei hafiye kabul edilmiştir.

Efendim zaptı sabık hülâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HÛLÂSASI

OTUZ DOKUZUNCU İNİKAT

16 Nisan 1340

İKİNCİ CELSE

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde inikat ederek; Lozan Muahedenamesi mucibince ilân olunacak affı umumiden hariç tutulması meşrut 150 kişilik liste üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde, listenin Hükümete tevdi ve müzakerat esnasında serdolan ve verilen takrirler istikametinde Hükü-

metçe yeniden tezekkür edilerek tekrar Meclisi Âliye getirilmesi kabul olundu ve âleni celseye geçildi.

Reis

Kâtip

Fethi

Kütahya

Ragıp

Kâtip

Yozgat

Avni

REİS — Zaptı sabıkı kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Lozan Muahedesi mucibince ilân olunacak affı umumiden hariç tutulcak 150 kişilik liste üzerinde müzakerat.*

REİS — Müzakereye başlıyoruz.

Bu ikinci defter Heyeti Vekile kararıyla tesbit olunmuştur. Okunacaktır.

FERİT BEY (Dahiliye Vekili) (Kütahya) — Reis Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Efendim, celsei hafiye istirham etmekden maksadımız, bazıları bu deftere dahil değildir. Malûmu âliniz veçhile bir iskat defteri getirmişizdir. Fakat âleni celsede diyemeyiz ki filân dahil değildir, fakat tabiiyetten iskat ediyoruz. Bu noktai nazardan bu deftere dahil olanlar diğer deftere dahil değildir. Fakat onu tabiiyetten iskat edeceğiz. Bunun için kâfi delâil vardır. onu tabii âleni söyleyemeyiz.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim; iskat defteri evvelâ okunmalı, sonra âleni celseye geçilip âleni de söylenmelidir.

(Liste okundu)

İSMET BEY (Çorum) — Gazetelerde bunlara ait liste neşrolunmuştu. Halbuki Meclisi Âlinin Yozgat isyanı hakkında bir kararı vardır. Çapanoğullarına da şâmil değildir. Meclisin kararı hilâfına böyle bir şeyin icrası muvafık olmayacağını söyleyecektim. Heyeti Vekile bunu nazarı dikkate alarak çıkarmış olduğunu gördüm. Yalnız bu listede Vahidettin'in bütün tedbirlerini idare eden bir adam vardır. Hazineci Refik'dir, maliyeci Refik. Defteri Hakâni Emni olmuştur ve Maliyeye devredilen ne kadar emval varsa onun namına kayıtlarını tashih etmeğe çalışmış ve onun yanında bütün plânlarını yapan Refik mevcuttur. Refik'in yerini tutacak ve ona muadil burada kimse yoktur. Refiki koymak ve onun yerine bir çerkes çıkarmak lâzımdır.

MEHMET BEY (Karesi) — Şamlıdan bir Türk çobanı var, onu çıkaralım.

REŞAT BEY (Saruhan) — Efendiler; bu gün bilmem kaçınıcı defa olmak üzere yine dâirei intihabiyemden bir mektup aldım. Arkadaşlarıma da gelmiştir. Eşme kazasının Garaplar kariyesinden Mavan oğlu Mustafa. Bu adam İzmir'in işgali günün-

den beri Yunanlılara rehberlik etmiştir. Uşak'ın su-kutuna sebep olmuştur. Onlara yardım etmiştir. El-yeym Kule Hapishanesinde mevkuttur. Bu adam mü-tegallibedendir. Maatteessüf Divanı Harpçe şimdye kadar mahkûm edilmemiştir. Çünkü bir taraftan mü-temadiyen para yedirmektedir. Agniyadır. Bu ada-mı zannediyorum Kütahya Mebusu arkadaşlarım da tanıyacaktır.

RAGIP BEY (Kütahya) — Evet, bendeniz de bi-liyorum. Çok şeni bir adamdır.

HACIM MUHİTTİN BEY (Giresun) — Ben de biliyorum. Şimdi anlatacağım.

REŞAT BEY (Devamla) — Bu adamın 150 ki-şilik listeye ithalini bendeniz de istirham ederim.

REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendiler, bu liste ile bir kısım haini vatanların aftan istisna edilmesin-den maksat, her halde bunların seyyiatı maziyesinden daha fazla olarak âtide memleket ve millete ıras edecekleri zarardan dolayıdır. Bu meyanda bu gibi hainlerin 150 kişilik listenin içerisinde bulunması epiyce bir ehemmiyeti haizdir. Millet haini vatanla-rının adedi 150 olmadığı halde daha fazla olduğu, fakat bu adedi Lozan Konferansında kabul ettiği ahitname dolayısıyla diğerlerini affetmiştir. Binaen-aleyh efendiler, biz 150 kişiyi her halde gerek sey-yiati maziyesi itibariyle ve gerekse memlekete âtide yapabileceği zararları itibariyle çok muzurlarını in-tihap ederek bu listeyi o şekilde tanzim etmeliyiz. Dahiliye Vekili Beyefendi daha mühim haini vatan-lar bulunabilir. Bunların tabiiyetten iskat suretiyle çareleri vardır diye mütalaa buyurdular. İştirak ede-ceğim. Fakat tabiiyetten iskat suretiyle mazarratları def olunacak adamlar her halde ehemmiyet ve mazarratlarının derecesi itibariyle bu 150 kişilik lis-te içerisine gireceklerle mukayese edilmelidir.

Bunun için bendeniz çok rica ediyorum, bu liste okunurken de dikkat ettim, bilmem ne kariyesinde Mustafa oğlu Mehmet, bilmem ne Kariyesinde Mus-tafa oğlu Remzi gibi muhtelif isimler var. Zannede-rem vaktiyle harekâti isyaniyede bulunmuş, kurşun atmış, fakat şahsı itibariyle o kadar mühim olmyan gerek mazide ve gerek âtide yaptıkları ve yapacak-ları seyyiat itibariyle mühim olmyan kimseler var-dır. Bunun için bunların listeden çıkarılması ve bu-nun yerine muhtelif mıntakalarda bilhassa burasını nazarı dikkati âlinize arz ediyorum. Muhtelif mınta-kalarda seyyiati sâbit olmuş ve bilâhare âtiyen sey-yiatları vukubulacak mazarratları behemahal memul olan kimseleri ilâve etmek elzemdir.

RASİM BEY (Sivas) — Yani fikirli adamlar.

REMZİ BEY (Devamla) — Ben kendi mıntakam itibariyle eksik olarak bir şahıs biliyorum. Onu tek-lif edeceğim. O da Galip'tir. Müddei umumi olmuş-tur. Fransız teşkilâtının başında ve hâlâ Halep'te bu-lunuyor. Yarın buraya gelirse ve hudut boyundaki memleketimizin emniyeti siyasesini ve emniyeti da-hiliyesini ihlâl etmek onun iktidarı dahilindedir. Bu-nun için ben kendim memleketim için misâl olarak bunu bildiğim için arz ediyorum. İsterseniz bu, be-nim gösterdiğim adamı kabul etmeyiniz. Fakat liste okunurken nazarı dikkatimi celbetti. Bilmem hangi köyden ne çavuş. Bu isimler üzerinde münakaşa ede-lim, çok rica ederim.

NIYAZI BEY (Mersin) — Efendim; arkadaşları-mız izah ettiler. Hakikati halde bu listede iki kısım eşhas mevcuttur. Birisi şu, şu gibi meşhur ve muay-yen eşhas. Bunların kimisi kuvayı inzibatiyeyi teşkil etmişler. Kimisi Sevr Muahedelerini imza etmişler, on-lar malûm. Bunlardan başka bir de fiilen köyden filân oğlu filân vardır. Filân oğlu. Bu bence bizde..

SEREF BEY (Diyarbakır) — Meselâ Saraçoğ-lu...

NIYAZI BEY (Devamla) — Şey, gayri maruf eş-has demektir. Müsaadenizle efendim; bu listede is-mi zikredilmeyen hainler var. Adana Müdafaa-i Hu-kuk Halk Fırkası Heyeti buraya müracaat etmiştir ve gazeteler bununla çok meşgul olmuşlardır. Ez-cümle Posta Gazetesini çıkaran İlhami var. Fransız-ların müşavirliğinde bulunmuştur ve mühim hizmet-lemini yapmıştır. Esasen bizim askerî binbaşımızdır. Sonra Sito Garip Fuat var, Sito Garip Sarık var. Şeyh Galipler. Bunlar onların Reisi idi. Sonra bun-lar orada bulunan Nusayrilerin Rüesasındandır. Bir de Fransızların Belediye Reisliğini yapmış Hafız Mahmut isminde bir adam vardır. Bunlar fetvalar neşretmişler. Anadolu davasının bâtil olduğuna dair halkı iğfale çalışmışlar. Bu tarzda adamlardır. Ben-deniz böyle ufak tefek adamlarla uğraşmaktan ise 150 kişiye ithal edilecek esamimin böyle muharrik olarak tanınmış olan eşhasın listeye ithalini rica edi-yorum.

ŞÜKRÜ BEY (Bohu) — Hepisi de öyle.

TALAT BEY (Ardahan) — Ne vakit yapılır? Bu, ne vakit tetkik olunur. Vakit mi kaldı bu işe?

AHMET MUHTAR BEY (stanbul) — Ben bir kişinin listeye niçin dahil olduğunu soracağım, dahil olmadığını değil. Şebin Karahisar Mebusu Feyzi Bey vardır. Fakat dünya kadar itilâfçı vardır. Bu

adamın memlekete bir fenalığını işitmedim. Bir çok kişiye sordum.

HACİM BEY (Giresun) — Köke kadar da haini vatandır.

MUHTAR BEY (Devamla) — İtilafçılık memlekete hariç olmağa kâfi değil gibi geliyor.

FIKRET BEY (Kozan) — Kuvayı inzibatıyeyi teşkil edenlerdendir bu adam.

MUHTAR BEY (Devamla) — Eğer böyle bir fenalığı varsa varsın gitsin. Ben sordum Dahiliye Vekili Ferit Bey'e, böyle istediler fenalığını ben de bilmiyorum dedi.

HACİM MUHİTTİN BEY (Giresun) — Arkadaşlar; Reşat Bey'in Heyeti Celileye arzettiği Mavan oğlunu ben şahsan tanırım. Yunan işgali zamanında filhakkı bu lain şahsiyetin bu memleket aleyhine ve Yunanlılar lehine yapmadığı şenat ve cinayet kalmamıştır. Yalnız bu memlekette bir dakika yaşatılması caiz olmayan bir şahsiyettir.

Sonra, Osman Nuri isminde bir adam unutulmuştur. Bu adam bendeniz Karesi Mutasarrıfı iken bu, Ayvalık'da Kaymakamdı. Mehmet Beyi işhat ederim, Karesi Mebuslarını işhat ederim. İngilizlerle teşriki mesai etmiş, casusluk yapmışlardır. Bolu'yu berbat etmiştir. Sonra biz Balıkesir'de uğraşırken ve tırnaklarımızla siper kazmağa uğraşırken bu hain İstanbul'dan Balıkesir Mutasarrıflığını taahhüt ve kabul etmiştir ve 300 gönüllü Arnavut jandarma ile gelmek istedi. Fakat gelemedi. Çünkü ölüm vardı orada. Ondan sonra yine bu Osman Nuri Bolu Mutasarrıfı olmuştur. Ferit Hükümetinin Bolu Mutasarrıfı olmuştur. Orada da yapmadık fenalık bırakmamıştır. Sonra Dersim Mutasarrıflığına tayin edilmiş. Bunu Heyeti temsiliye tevkif etmiş, fakat her nasılsa yakasını kurtarmış ve Bulgaristan'a kaçmıştır.

Arkadaşlar; bu kâfi gelmiyormuş gibi bu melun şahsiyet elan daha bu memlekette valilik almak için veya bu memleket namına ecnebi memleketinde memuriyet kabul etmek için müracaatta bulunuyor. Buna da Karahisar Mebusu Ali Beyi işhat ederim. Bunu kendisinden isterim. Bu adamların elan bu memlekette laf söylemeğe ve memuriyet istemeğe nasıl hakkı vardır?

Sonra İzmir'de bir köylü gazetesi çıkıyordu. Arkadaşlar; Köylü Gazetesinin yaptığı fenalıkları hepimiz bilirsiniz. Bu gazete ve bu gazetenin sahibi Refet ve bu lain şahıs, ki bütün memleketçe tanınmış lain bir şahsiyettir. Neredendir, malum ve meçhuldür. Dahil değildir.

AVNİ BEY (Cebelibereket) — Dahildir efendim.

HACİM MUHİDDİN BEY (Devamla) — Müsaade buyurun. 150 kişi de dahil değildir.

Sonra İzmir'de Belediye Reisi bulunan Hacı Hasan Paşayı da tanırınız. Bir çoğumuz vicahen, bir çoğumuz giyaben tanırınız. Bu adam İzmir'in ve memaliki müsteviyenin Yunanlılar elinde kalması için en büyük fenalığı yapmıştır. Bunlar da dahil değildir. İthal edilmesini rica ederim. (Nereye sesleri)

REFİK BEY (Konya) — Iskat defterine konur.

REİS — Efendim vaktin dar olduğu malumu âlinizdir. Kifayeti müzakere hakkında da üç tane takrir vardır. Kifayeti reyî âlinize vazedeceğim.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Bu Osman Nuri listeye girmedi ise bu listenin hiç kıymeti yoktur.

AHMET FERİD BEY (Dahiliye Vekili) (Kütahya) — Efendi; bazı isimlerden bahis buyurdular. Bu isimlerin bazıları 1922 Teşrinisanisinden sonra Yunanistan, Yunan ordusundan maaş almak, yahut Yunan Hükümetinin bazı hidematında bulunmak itibariyle tabiyeti ecnebiyeyi kabul ettikleri cihetle tabiiyetten iskatları kabil olan adamlara aittir. Binaenaleyh defterde bulunanların ya bazıları henüz mevkufturlar. Veyahut tabiiyeti ecnebiyeye girmemiş Avrupanın muhtelif yerlerinde bulunmaktadırlar.

Bu suretle oraya koyabilmek için diğerlerini iskat defteri diye tabiiyetten iskat etmek üzere yüz kişilik, 150 kişilik bir defter yapıyoruz. Bu 150 kişilik defterden başka afivle alâkası yoktur diye diğer bir defter yapıyoruz. Doğrudan doğruya Tabiiyet Kanunumuzla teması olanları ihtiva etmek üzere bu şeyi yapıyoruz. Meselâ köylü gazetesi sahibi Refet, İzmir Belediye Reisi Hacı Hasan Paşa gibi adamlar tabiiyetten iskat edilebileceklerdir. Eğer öteye korskak tabiiyet defterinden çıkaracağız. Binaenaleyh tabiiyetten iskat defterine koymayı Heyeti Vekile münaşip görmüştür. Bir de Mavan oğlu Mustafa'dan...

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Osman Nuri'den bahsettiler. Bize müptezel efendiler demiştir.

A. FERİT BEY (Devamla) — Bir de Osman Nuri vardır. Şimdi eğer müsaade ederseniz nihayetten üç kişi çıkararak..

HULUSİ BEY (Karesi) — Hayır, hayır. Bunların gelmek ihtimali yoktur. Bu 3 şaki memlekete gelirse jandarma bile tenkil edemez. Rica ederim. Onlar Midilli'den ara sıra memlekete tecavüz ediyorlar.

A. FERİT BEY (Devamla) — Esasen geçen defteki müzakere neticesinde rüfekayı muhtermeden ba-

zıları buyurmuşlardı ki firariler vardır, bunların hepsini defterden çıkarınız. 150 kişilik defterden çıkardık. Yani 19 teşrinisânide ya Yunan ordusu ile gelmiştir, yahut Yunanlıların teşvikatı ile çete halinde gelmişlerdir ad ve telâkki ederek bunların heyeti umumiyesini tabiiyetten iskat ediyoruz. Yalnız beyefendinin buyurduğu veçhile hakikaten siyasi bir surette şekavet yapan ve bugün elimizde mevkuf olan adamlar vardır ki bunlar Yunanlılarla teşriki mesai etmiştir ve bunları iskat defterine koymanın imkânı yoktur. Çünkü bugün topraklarımızın üzerindedirler. Fevkalâde muzur adamlarımız. Onlardan mümkün olanlarını koyduk. 15-20 kadarı girememiştir. Şimdi iki, üç kişiye çıkarırsak o on beşin üzerine üç kişiyi daha ilâve etmiş olacağız. Binaenaleyh bunların heyeti mecmuasını daha ilâve etmiş olacağız. Binaenaleyh bunların heyeti mecmuasını zaten 150 kişilik deftere dahildir, suretinde huduttan dışarıya atacacağız. Yaptığımız bundan ibarettir. Şimdi onları koymak lâzım gelirse diğerlerini çıkarmak lâzımdır.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Osman Nuri Beyi bu listenin haricinde bırakmak dünyada olacak şey değildir. Ankara'yı tehdit etmiş bir adamdır.

HALİL BEY (Zonguldak) — Ağyan'dan Abdülkadir Efendinin yeğenidir. Bu adameğiz harbi umûden evvel Ruslarla birleşmiştir. Harbi umûmî içerisinde bir çok işler yapmıştır. Son zamanlarda Revandis'de bulunan bir müfrezemizi harben kaçıırarak orada İngilizlere valilik etmiştir. Bu adamın gerek iskat defterine gerek 150 kişilik listeye ithali imkânı yok mudur?

A. FERİT BEY (Devamla) — Efendim; iskat defterine ithal etmenin imkânı vardır ve hiçbir mahzuru yoktur. Yalnız düşündüğümüz şey şudur. Bu söylediğiniz adam icrayı faaliyeti Revandisdedir ve bu elân Revandisde bulunuyor. Halbuki biz hiçbir zaman Revandisi hududumuzun harici addetmedik ve orada olan hükümeti de İngiliz Hükümeti addetmedik ve edemeyiz. Halbuki orada memleketin bâzı aksamını tefrik suretiyle icrayı hüküm tuttuğundan dolayı orada kaldığı surette mücrim olarak hapse atarız. Olmadığı takdirde her dakika düşmanla teşriki mesai ediyormuşcasına iskat defterine ithal ederiz ve iskat defterine ithal etmek elimizdedir. (Müzakere kâfi sesleri)

NIYAZİ BEY (Mersin) — Reis Beyefendi; müsaade buyurulur mu?

REİS — Buyurunuz.

NIYAZİ BEY (Mersin) — Efendim; mademki bunlar şaki idiler, mücrimi âdi idiler. Mücrimi siyasi olmakla beraber, aynı zamanda hiyanet işlemiş adamlardı. Bunları af kanunu olmadan evvel, henüz bir taahhüt altına girmeden evvel bunları idam etmek kanunen mümkün değil mi idi?

A. FERİT BEY (Devamla) — Efendim; bunlar divanı harp tarafından mahkûm edilmişlerdir. Fakat evrakı gitmiş, divanı temyiz nakzetmiştir. Bir kısmı elân tahtı tevkiftedirler.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Bunların henüz gelmeleri kesbi katiyet etmemiştir.

NIYAZİ BEY (Mersin) — İkinci nokta; tabiiyetten iskati mümkün olmayanların bir kaçının bu 150 kişilik listeye ihali mümkün değil midir?

A. FERİT BEY (Devamla) — Efendim; burada üç kişi vardır. Refik, Mavan oğlu Mustafa, Osman Nuri. İşte bu üç kişiyi koyacağız.

EYÜP SABRİ EFENDİ (Konya) — Vekil Beyefendi, Uşak Belediye Reisi Hulusi'yi listeye ithal etmişsiniz ve bunda Hükümet hakikaten isabet etmiştir. Fakat onunla çalışan, ondan fazla hiyanet eden, şenaat irtikâp eden topal Lütfi vardı. Bu adam el-yevm Anadoluya çete sevkine memurdur. Bu niçin ithal edilmemiştir?

A. FERİT BEY (Devamla) — Efendim; tahkikat icra ederiz. Bu Topal Lütfi'nin Yunanistan'da bulunması dolayısıyla iskati mümkündür. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim; Avni Bey âdemi kifaye hakkında söz istemiştir. Karar verirsiniz söz vereyim.

AVNİ BEY (Cebelibereket) — Karar vermeye hakkınız yoktur.

REİS — Riyaset yapamaz. Fakat Heyeti Celile karar verebilir.

AVNİ BEY (Cebelibereket) — Nizamnameyi baddettadil. Efendim; Lozan muahedesi mucibince listeye dahil olacak kadar bir kıymet ve kemmiyette olan şahsiyetler hakkında ifade etmek istiyorum. Heyeti celileniz elde herhangi bir kimsenin dosyası mevcut olmadıkça şunun veya bunun listeye ithal veya tenzil veya tayını teklif etmekle hiçbir vakit doğru hareket etmiş olamaz. Elhaleti hazini başka bir celseyimkân yoktur. Lozan muahedesinin tasdiki affı umuminin ilânı dolayısıyla zaruret meydandadır. O zaruret dolayısıyla ikinci bir sureti hal vardır ki, 14 aydanberi bu Lozan muahedesine göre 150 kişilik listeye dair arkadaşlar Heyeti Vekileye malûmatlarını iblâğ ettiler mi? Ettilerse nazarı dikkate alındı

mi, alınmadı mı? Eylevm şurada, şu vaziyette zatî beyanatla listeye şahıs ithal veya ihraç etmek en mühtiş bir badireye sebep olur. Tay veya tanzil hiçbir zaman doğru olamaz. Ancak yapılacak ikinci bir şekil daha var. Anlaşıyor ki daha bir çok liste haricinde kalmış habisin vardır. Arkadaşlar tekliflerini esbabı mu'dibe ile vaka zikri ile, takrirle, suveri saire ile rapor halinde dermeyan ederek Heyeti Vekileye irsal etsinler. Heyeti Vekilede bunları iskat listesine ithal etsin. Bugün affı umumî zarureti karşısında bulunduğumuza ve bir de demin arz ettiğim üzere başka bir celseyede imkân olmadığımıza binaen maddî ve mânevî mesuliyeti Heyeti Vekileye ait olmak üzere hükümete havale ederiz.

REŞAT BEY (Saruhan) — Efendim; bendenizin maruzatım hakkında Kâzım Paşa Hazretlerinin de malûmatları vardır. Bu şahsın ithalini rica ederim. (Gürültüler)

REİS — Efendim; müzakerenin kifayetini reyî âlilerine koyacağım. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyacağım. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Müzakerenin kifayeti kabul olunmuştur.

Takrir vardır. Okunacaktır efendim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Hükümetin teklif ettiği listenin aynen kabulünü teklif eylerim.

Denizli
Necip Ali

Riyaseti Celileye

Adana'da Fransız zamanında hiyanet ettiği halde bu listede mezkûr olmayan bervecchi âti eşhasın bu listeye ithalini teklif eylerim.

Mersin
Niyazi

Posta Gazetesi Sermuharriri İlhami

Şeyh Garip Fuat

Şeyh Garip Sadık

Şeyh Garip Kemal

Fransızların Belediye Reisi Hafız Mahmut

Meclis Riyasetine

1. Müzakerenin kifayetini reye koymanızı.
2. Heyeti Vekilenin cetvelini tasvip ederek ruznameye geçilmesini teklif eylerim.

İstanbul Mebusu
Ali Fethi

Riyaseti Celileye

Affı umumîden istisna edilecek 150 kişi meyanına Urfalı Mersavizade Mehmet Raif'in de ithalini bu

meselenin esnayı müzakeresinde bir takrirle teklif etmiştim. Tevkkikatıma nazaran bu adam listeye ithal edilmemiştir. Merhum Mehmet Raif'in İngiliz ve Fransız işgalleri zamanında Urfa'da ne kadar nefret ve gayri kabili af melâneti ihanetkâranede bulunduğu Erzurum Mebusu Münir Hüsrev ve Kozan Mebusu Ali Saip ve Urfa Valisi sabıkı olup Genç Vilâyetinde bulunan Ali Rıza Beyler de yakinen ve tafsil ve teferruatıyla bilimler. Urfa gibi müdafaa ve istiklâl harbi esnasında en pürüzsüz ve cansiperane fedakârlıklarda bulunmuş olan vatanperver ve milliyetperver bir muhitte bulunduğu itibariyle nevi şahsına münhasır böyle bir halinin ferih ve fahur gezip tozması ve affı umumîden istifade etmesi münkül-Elvücuh caiz olamayacağından, icabederse muruzül emsali zevatın şehadatına da müracaat olunarak merhumun müstesnalar listesine ithalini tekrar arz ve teklif ederim efendim.

Urfa
Ali Fuat

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Fena adamları tabiiyetten iskat suretiyle haklarındaki muamele muhtaziyenin ifasına devam edilebileceğinden 150 kişilik listenin aynen kabulünü teklif ederim.

Aydın
Mazhar

Riyaseti Celileye

İsmet Beyefendinin şahadetinden Çapanoğlu'larının masumiyeti hakkında bana da kânaat gelmiştir. Binacnaleyh istiklâl madalyalarıyla taltiflerini teklif eylerim.

Yozgat
Süleyman Sırrı

ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Ayıptır yahu. Meclisle alay ediyor, böyle şey olur mu?

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Yozgat) — Niçin olmasın. (Gürültüler) Çapanoğlu'larını tezkîye etmek ayıp değil midir?

İSMET BEY (Çorum) — Reis Bey burada cereyan eden müzakere milletin mukadderatına taalluk eden en mühim mesaidir. Çapanoğulları dahakıt eddikleri surette tahribat yapmayacaklarına dair vait yapmışlardır ve o suretle oturmuşlardır. Oğulları askere gitmiştir. Salih Bey, hâkimdir, bugün Kırşehirinde.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Yozgat) — Kuvayı asîyeye kumanda ettiği halde hâkimdir.

İSMET BEY (Devamla) — Meclis böyle hissiyatı şahsiye üzerine karar ittihaz edemez.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Meclisin kararı yoktur Beyefendi. İstiklâl mahkemesi azası buradadır. Söylesin Refik Bey.

Riyaseti Celileye

Ferit Hükümetinin Ayvalık Kaymakamı ile Karesi, Bolu ve Dersim mütasarrıflıklarını kabul eden ve vatan ve gayemiz aleyhine bütün mefsedetlerini icra eyleyen ve bugün Bulgaristan'da bulunan Osman Nuri nam vezirin 150 kişilik listeye ithalini teklif ediyoruz.

Giresun Mobusu

Karesi

Hacim Muhiddin

Mehmet Cavid

Riyaseti Celileye

22/23 . 4 . 1334

Muhip Mağmumi isminde ziraat mühendisi bir melun vardır. Büyük Milletimizin ebedî düşmanıdır. Macaristan'da hiyamete devam etmektedir. Milletime hakaretinden dolayı kâfire o kadar hıncım vardır ki elimi geçse dişlerimle parçalayacağım. Melunun mutlaka listeye ithalini Heyeti Celileden rica ederim.

Malatya

Mahmud Nedim

Riyaseti Celileye

Listeye muttali olduk. İcrasının Heyeti Vekileye havalesini teklif ederim.

Konya

Refik

Riyaseti Celileye

Şimdi isimleri gösterilen üç şahsın ithali ile bunlardan şerri ehven olan üç kişinin ihracını teklif ederim.

Bolu

Şükrü

Riyaseti Celileye

Bütün harekâtı millîye esnasında Yunanlılarla teşriki mesai ederek bir çok hanümanların sönmesine sebebiyet veren Eşme'nin İhrakiyle Uşak'ın iskatına bâis olan ve ahvali hakkında mukaddema biddefeat Müdafaai Millîye Vekili Kâzım Paşa Hazretlerine beyanı malûmat edilen Eşme'nin Garanköy Kariyesinden Hacı Maden Oğlu Mustafa ve mahdumu Nuri'nin affı umumî olarak istifade ettirilerek elyevm mevkuf bulunduğu Kule hapishanesinden tahliyesini Kütahya ve Saruhan havalisi asayişini ehemmiyetle ihlâl edeceğinden merkumanın 150 kişilik listesine ithalini teklif ederiz.

Saruhan

Saruhan

Reşat

Ethem

Saruhan

Saruhan

Kemâl

Abidin Ali

REİS — Efendim; takrirlerin kıraeti hitam bulmuştur. Müsaade buyursanız Heyeti Celilenizin mütalaasına bir noktayı arzedeceğim. Şimdi, takrirler iki kısımdır. Bir kısmı vardır ki listede tadilat icrasını talep ediyor. Bir kaç takrir de vardır ki aynen kabulünü talep ediyor. Şimdi bu takrirlerin hangisinin evvelce reye konması için Heyeti Celilenizin izharı mütalaa etmesi lâzımdır. Malumu âliniz içtimai sabıkda listenin tertibi mesuliyeti Hükümete verilmişti. Eğer bu kararında Heyeti Celileniz sabit ise listenin aynen kabulünü reye vazedeyim. (Sabitiz sesleri) Tercihan reye konması lâzım gelir. Eğer listede tadilat ciheti tercih buyurulursa ona dair olan takrirleri ayrı ayrı reyi âlinize vazedeyim.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Hayır, hayır mesuliyet Hükümetin. Meclis yalnız tenevvür ediyor.

HACİM MUHİTTİN BEY (Giresun) — Takrirlerle beraber ittilağ ettik. Heyeti Vekileye veririz. Heyeti Vekile nasıl isterse yapsın. (Hayır sesleri)

MAZHAR BEY (Aydın) — 150 kişilik listeyi okudunuz. Reye koyacaksınız, biz de kabul edelim. Bu meselenin mesuliyeti filan yoktur. Heyeti Celile bütün hissiyatını göstermiştir.

SABRİ BEY (Saruhan) — Efendim, zaman geçmiştir. Daha müzakere olunacak mevât vardır.

A. FERİT BEY (Dahiliye Vekili) (Kütahya) — Beyefendiler; malumu âliniz bir affı umumî kanunu çıkmıştır. Riyaseticumhur tarafından da tasdik edilmiştir. Onun için ilânı zaruridir. Binaenaleyh derakep ilân ve tatbiki lâzımdır. Tekrar bir Heyeti Vekile kararı filan uzundur. Üç kişiden bahis buyuruldu, ki en mühim denildi. Beyefendinin buyurdıkları Mavan oğlu Mustafa, Osman Nuri, bir de Refik.

NURİ BEY (Kütahya) — Rica ederim Hafız Mahmut unutulmasın. Bu da dördüncü olsun.

FERİT BEY (Devamla) — Binaenaleyh listenin nihayetinden üç kişiyi çıkarır yerine bu üç kişiyi ilâve ederiz.

HULUSİ BEY (Karesi) — En şakileri çıkarıyorsunuz. Emin ol ki en fena, en müthiş şakileri çıkarıyorsunuz. (Gürültüler)

FERİT BEY (Devamla) — O halde bu üç kişinin tebdil edilip edilmemesi reye vazedilsin. (Reye sesleri)

ALİ ŞUURİ BEY (Karesi) — Efendiler; daima fikirlerden bahsediyorsunuz. Fikir sahai icraya gel-

mezse ne kıymeti kalır? Listenin aşağısındaki adamlardan çıkarmak istiyorsunuz. Bunlar en şakilerdir. Bir fırkayı elinde tutar. Yunanlılar altınlara gark ettiler. Başına Ferik serpuşu koydular. Böyle düşman için kıymetli, bizim için namussuz adamlar vardır ki bir fırkaya muadildir. (Dışarıda mı sesleri) (Dışarıdadır. Dışarıda dediğim memleketin kenarındadır. Midilli'dedir bu adam.

REİS — Efendim; müsaade buyursanız Dahiliye Vekili Beyin teklifi veçhiyle reyî âlinize koyayım. Dahiliye Vekili Beyin teklifi veçhile defterin nihayetinden...

RECEP BEY (Kütahya) — Defterin nihayetinden demek doğru değildir. En hafif demek lâzımdır.

ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Ehveni şer olanlardan. (Gürültüler)

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, vakit geçirmeyiniz. Heyeti Vekilece ehveni şer olanlardan 3 kişinin çıkarılarak yerine isimleri zikrolunan 3 şahsın ilâvesiyle defteri kabul buyuranlar el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum... Ekseriyeti azime ile kabul olunmuştur.

İSMET BEY (Çorum) — Aleni celseye geçelim Reis Bey.

ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Mesele iki şıktan mürekkeptir. Efendiler; tabiiyetten iskat edilecek diye ikinci bir liste var. Fakat bu nasıl iskat edilecek ve kimlerdir? Tabiiyetten iskat demek bu suretle dışarıya çıkarılacak adamlardan daha ağır bir şeydir.

RECEP BEY (Kütahya) — Hayır efendim; o idarî bir muameledir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim, bunun kanunu mahsusu mucibince tefsiri lâzımdır.

ALİ ŞUURİ BEY (Karesi) — Mevzuubahsolan 150 kişilik listedir. Tabiiyet meselesi başkadır. Her birinin karara iktirarı lâzımdır. Müstacel bir iş de değildir. Heyeti Vekile defterini yapar, sonra getirir.

ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Tavazzuh etmelidir. Meclisin değil midir bu hak? (Evet sesleri) O kadar. Binaenaleyh bunun da Meclisten geçmesi lâzım gelir.

ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Celsei aleniyyeye geçilmesini teklif ederim.

KÂZİM PAŞA (Müdafaai Milliye Vekili) (Karesi) — Müsaade buyurulursa arzedeğim. Tabiiyetten iskat için tabii kanuna istinaden muamele yapılacak ve bu Hükümete ait bir meseledir. Hükümet elinde mevcut kanunlara göre tabiiyetten iskat edecektir. Malumu âlinizdir ki bir adam memleketten kaçar, düşman ordusu dahilinde bulunursa, kanunumuz bunların tabiiyetten iskatına mesağ vermektir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Peki, kabul ettiğimiz Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz iskatı tabiiyet hakkını Meclise veriyor.

RECEP BEY (Kütahya) — Yoktur, yoktur.

ŞÜKRÜ BEY (İzmir) — Tabiiyetten iskat berayi malumat Meclise gelir.

KÂZİM PAŞA (Müdafaai Milliye Vekili) (Karesi) — Onu müsaade buyurunuz, celsei hafiyede...

FERİT BEY (Dahiliye Vekili) (Kütahya) — Beyefendiler; mesele şimdi mühim bir şekil alır; böyle. Çünkü tabiiyetten iskat ettiğimiz adamlar vardır ki hakikaten 150 kişilik listenin içerisine girmelidir. Fakat yer olmadığı için girmemişlerdir. Şimdi bu adamları affı umumiye tabi tutarak yüz elliden maddasının tabiiyetten iskat için bundan bir kaç ay sonra Heyeti Celilenize arzetmek usulünü takip edecek olursak bu olamaz. Çünkü bu tarzdaki müfsitleri, bir takım eşkiyaları sonra içeriye sokmak demektir. Şimdiye kadar iskat, tabiiyet kanunları mucibince Heyeti Vekile tarafından Heyeti Âliyenize arz olunur. Taamül de böyledir. Binaenaleyh bunlar hakkında da 150'lik defter olarak yapacağız. Diğerlerini bu tarzda muameleye tabi tutarak bunları da kapı dışarı atacağız. Başka türlü yapmanın imkânı yoktur.

REİS — Efendim; celsei hafiyeden celsei aleniyyeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum... Kabul edilmiştir efendim.

RÜŞTÜ PAŞA (Erzurum) — Yoklama isteriz.

REİS — Celsei aleniyyeye geçilmiştir.

Saat : 1,55 evvel